

Christine Tjalve



Ræven har sin hule

ROMAN • MELLEMGAAARD

Ræven har sin hule

© 2011 Christine Tjalve og Forlaget mellemgaard

Sat med New Century Schoolbook

Redaktør: Nichlas Jakobsen

Grafisk produktion: KWG Design, Odense

Grafiker: Anna Grandt-Nielsen

Omslagsdesign: Meluna Skov Kragelund

Tryk: Toptryk Grafisk

1. udgave, 1. oplag

ISBN 978-87-92801-52-4

Kopiering af denne bog må kun finde sted på institutioner, der har indgået aftale med Copy-Dan, og kun inden for de i aftalen nævnte rammer. Det er tilladt at bringe korte uddrag i forbindelse med anmeldelser.

www.mellemgaard.dk

Morgen

Solen står op

Himlen lysner ganske langsomt over bakkerne, som når nogen tænder lyset bag et forhæng. En fugl pipper. Det lysner mere; umærkeligt skifter himlen farve fra sort til blå, lysest over bakken. Nu blander flere fugle sig, og deres sang trækker langsomt lyset ind i dagen. Sangen løber i struberne som vand i åen, og langsomt, langsomt trækkes lyset højere op på himlen.

Nu kommer den første rigtige bræmme af lys, den danner en smal sprække til himlen, en flænge i forhænget; der er for alvor gået hul; lyset samler sig i en snurrende, brændende kugle, og nu flyder det ud over landet. Det strømmer ind i verden, vælter ned over bakken, rammer træer, buske, græs og sten; alt får farve og form. Nu træder landskabet ud af natten. Træerne slipper hinandens silhuetter og bliver til, ét for ét med brungrå stammer og grønne blade. En kæmpehøj på marken retter sig op og efterlader nattens uformelighed i skyggen. Buske strækker sig og bliver sig selv med grene, kviste og blade, og åen trækker sit løb som et bånd ned over bakken.

Nu glimter solen i et vindue et sted, og de marker, der før var uformelige plamager, træder frem som tydelige felter markeret af levende hegn, blomstrende tjørn og sorte veje.

Og solen stiger og rammer det øverste af et rødt tegtag, der ligger på bakken mellem den og havet. Den glimter i strandens flintesten og duggen i strandrosernes blade, den kiler sig ind mellem træernes grene og blinker uroligt mod husets hvidkalkede mur, den springer mod vinduer og bliver kastet tilbage i sig selv. Nu rammer en stråle et åbent vindue. Den borer sig ind og løber langfingret rundt i værelset, og nu, nu er det morgen.

Matilde i græsset

En solstråle varmer Matilde på næsen. Gardinerne bevæger sig lidt, for vinduet står på klem. Solstrålen løber lidt op og ned ad hendes næse, og indimellem forsvinder den helt et øjeblik, til gardinet igen gør plads. Matilde kan godt lide at ligge og mærke varmen på sin næse, det får den til at kilde indeni. Det er lige, før hun kommer til at nyse, men så spænder hun alle musklerne og ligger helt stille, indtil det er gået væk igen.

Gardinerne er hvide med nogle kæmpestore orange og røde blomster, så her om morgenen, når de er trukket for, er lyset blødt og dejligt inde i værelset, og hun kan ligge og fornemme den røde morgen, før hun overhovedet slår øjnene op.

Det er ikke helt tidligt, for så larmer fuglene meget mere. Når de først har været vågne i nogle timer, bliver de mere rolige. Så har de fået hilst på hinanden og på dagen, og så har de ikke længere så travlt. Sådan er mennesker også. I går aftes, da alle var kommet, var der først så meget lyd og snak, at Matilde måtte sætte sig ind i biblioteket. Måske var hun også lidt træt.

Hun kan mærke sit eget åndedræt roligt og let i brystet, mens hendes fars og mors lyder tungt og tykt, som om den luft, de indånder, er anderledes svær at trække ned i lungerne. Det er et godt tegn. Når de sover så tungt og ånder i takt, vågner de ikke foreløbig. Så er de gladere, når de skal op senere, og så kan Matilde slippe ud uden at blive forstyrret.

Derhjemme er hendes far slem til at vågne tidligt og ligge og kigge op i loftet, som om han kunne se igennem det, hvis han stirrer længe nok, men heroppe er luften så ren og klar, at man bliver helt træt af bare at få så meget af den. Det siger hendes farfar. Han siger, at alle, der er heroppe, sover godt, og at der ikke er noget som en god nats søvn til at rense luften. Han har aldrig hørt om nogen, der havde søvnbesvær på Mindet, når de først lagde hovedet på puden. Matilde tænker, at de voksne måske sover tungere og har sådan en tyk vejtrækning, fordi de har så mange ting indeni, der spærrer, og som skal renses ud. Farfar siger, at man sover så godt heroppe på grund af alle nåletræerne. De vasker luften, så den bliver så ren som den reneste bjergluft, og så har vi jo luften helt for os selv heroppe på Bakken, siger han.

Lige når Matilde vågner, bliver hun altid liggende i sengen, mens verden får lov til at falde på plads. Der kan godt være kommet uorden i det hele, når man sådan har været væk i søvnen en hel nat, og verden har passet sig selv så længe, men den skal bare have lidt tid. Hun bliver liggende lidt med lukkede øjne og tænker på at stå op, og så sker det næsten altid helt af sig selv. Det virker, især når solen skinner som nu. Når hun sætter sig op i sengen, er verden sig selv, som den altid har været.

Nu skubber hun dynen lidt til side, sætter fødderne ned og lister hen over gulvet. Hun undgår det knirkende bræt foran skabet og tager et stort skridt hen til døren. Så åbner hun døren meget forsigtigt, smutter ud i det fri og skubber den til bag sig, og dér er morgenen!

Lyset splintres ned mellem træerne, glimter i duggen i græsset og gør hele verden grøn og gul. Morgenen er i det grønne græs, hun sætter fødderne i, så de bliver helt våde. Den er i de gule kongelys, som står foran den lille hæk ind til huggepladsen, og som hun kigger på, mens hun hiver natkjolen op om maven og underbukserne ned og sætter sig på hug i græsset.

Det er en hilsen til morgenen at sidde her i græsset og lade natten løbe ud. Der er ingen menneskelyde. Kragerne skræpper tørt nede i granerne, og på en lille usynlig sti kommer et par myrer travlt løbende for at nå hjem med de grannåle, de bærer på, så de kan komme tilbage og hente nogle flere. De løber lige forbi Matildes fødder uden at se hende, og Matilde tager en lille pind og stikker til en af dem. Pludselig trykker hun den hårdt på midten, det sker ligesom helt af sig selv, og nu er den i hvert fald død. Det giver et lille stik i hende, men så fanges hendes interesse af de andre myrer. De løber bare udenom, som om ingenting var sket, men så er der alligevel en af dem, der stopper og i skyndingen bakser den døde myre med sig. Matilde kan se den tue, myrerne bor i, på den anden side af den store sten. Den er ikke ret høj endnu. Måske er det kun en lille familie, og nu er en af deres brødre død, bare fordi hun kom til at trykke på den. Den venlige myre bakser stadig hen ad stien med den døde på slæb. Hvad vil den med den? Myrer savner ikke de døde, som mennesker gør. De bruger dem bare som forråd, og på en måde lever de så videre, når de bliver

spist af de andre.

Matilde rejser sig op og lader natkjolen falde på plads. Hendes farmor siger, at det er noget griseri. Hun skal bruge toilettet. Det er kun drengene, der kan lide at tisse udenfor. Hendes mor siger, at det gør da ikke noget; hvis hun nu har lyst til at tisse udenfor, er der vel ingen, der tager skade af det, og hvorfor skal piger ikke have lov?

Det er kun om morgenen, hun gør det, for det er kun om morgenen, hun er så alene, at der ikke er nogen, der ser det, og hvad man ikke ser, har man ikke ondt af.

Morgenen er stadig hendes, ny og ubrugt, men lige så snart farmor kalder, skal Matilde komme og hjælpe, for så kan vi lade de andre syvsovere sove videre på deres grønne øre. Det går der ikke noget af os for. Matilde og farmor er familiens eneste morgenmennesker. De har mange ting til fælles, for Matilde er familiens eneste pige, ligesom farmor var, da hun var barn.

Der er ingen biler at høre nede fra vejen, kun den bløde susen af fyrretræerne, som hører sammen med stedet. Det er lyden af en evighed, der rækker ud over Matilde og hendes far og mor. Den strækker sig bag om farmor og længere end selve huset. Den har altid været her, og for Matilde er det selve luftens lyd, der hører til her som solen og duggen og skyggen hen over græsset. Den vil altid være her, også når de ikke er her mere, men sidder inde i byen og længes herop.

En brun sommerfugl flakser rundt om Matildes blomstrede natkjole. Den sætter sig på et gult fingerbøl, der har plantet sig selv op ad sten-sætningen. Matilde følger dovent efter, men taber interessen for sommerfuglen og plukker i stedet et par skovjordbær, som står og lyser blegrødt i græsset. Hun putter de små tørre bær i munden. De smager lyserødt af deres duft, og smagen forsvinder næsten, før hun har slugt dem. Det er, fordi sommeren ikke har været her ret længe. Den er stadig ny og ør og har endnu ikke sat ret mange dufte og frugter.

Det fineste grønne lys flimrer inde mellem træerne. Det gør øjnene forvirrede med al sin uro, men det er også vidunderligt køligt og frisk på en morgen, der allerede ånder tyngde og varme ind i dagen.

Matilde går forsigtigt ind på Brombærstien og fortsætter hen mod rævegravene. Hun bøjer grenene fra en jasmin til side og kravler igennem til stien på den anden side. Solen varmer ned over hendes bare fødder, og Matilde står stille og piller en lille grankvist ud, der har kilet sig ind mellem tæerne.

Haven er kæmpestor. Man kan gå rundt herinde i timevis uden at gå i sine egen fodspor. Der er så mange stier og gange, trapper og lunde, at man bare kan blive ved og ved. Foran huset er der en stor græsplæne, som skrånede ned ad bakken mod havet, og dér ligner haven alle andre haver, men her på den anden side af huset strækker den sig videre op ad bakken. Selv om Mindet ikke ejer hele bakken, er det deres, for de var her først; nabosommerhusene er først bygget senere.

Matilde plejer at have Jasper med, når hun går på opdagelse, men han har endnu ikke opdaget, at hun er stået op. Jasper er farmor og farfars hund, og den er god at have med, så man ikke er alene. Den er stor og gullig og har en meget lang tunge, som den kan sno og få ind de mærkeligste steder i ørerne og næsen. Det gør hunde, de slikker, og de bruger slet ikke øjnene så meget som os andre, men mere næsen og tungen og ørerne. Især næsen.

Når hun sniger sig så stille, så stille som nu, kunne Matilde godt tænke sig at være bedre til at snuse, for så ville hun måske vide allerede nu, længe før hun faktisk kan se dem, om rævene er ude af deres hule. Jasper kan lugte rådyr i skoven og mus i brændestabelen, og han kan lugte fodspor i græsset, som man slet ikke kan se. Hans næse laver billeder i hovedet på ham, akkurat som om han faktisk ser dét, han bare lugter. Hvis hun havde Jaspers næse, kunne hun blive stående her på stien og indsnuse billedet af rævemor, der har fået de tre små ræveunger udenfor, så de nu leger med hinanden i solen. Den ene bider den anden i øret, og så vælter de rundt og slår kolbøtter og snerrer og napper og slikker, indtil de bliver helt forpjuskede. Den tredje ræveunge holder sig tilbage. Den er mindst og ikke så stærk som de andre. Dens mor skubber den med snuden for at få den med i legen, for ræveunger skal lege, så de kan lære, hvordan man bliver voksen.

Hvis Matilde havde Jaspers næse, behøvede hun slet ikke gå ind mellem granerne, hvor der stadig er mørkt og koldt, fordi morgenen slet ikke er nået herind endnu. Så behøvede hun heller ikke at kravle hen over alle de prikkende grannåle og under den her stikkebusk for at se ungerne, som måske alligevel ikke er ude at lege i solen. Hvis hun var Jasper, ville hun allerede have set det hele med sin næse.

Rævene bliver nok trætte af at være ude og fange mus hele natten, for musene er hurtige. Matilde forsøgte engang at fange en mus inde i køkkenet, mens farmor stod og råbte og slog med en kost efter den. Matilde ville bare redde den, holde den lidt, æ den bløde, brune pels og se dens store øjne, før farmor ramte den med kosten. Og så ville hun sætte den ud i brændestablen til de andre mus. Det forstod den ikke. For den var hun en kæmpe, og hvordan ville hun selv have det, hvis der pludselig kom en kæmpe, der var højere end de højeste træer, og som bare ville have lov til at holde hende lidt? Til sidst pilede musen gennem et hul i gulvbrædderne, der var så lille, at det ikke var til at tro, den kunne klemme sig igennem. Matilde er sikker på, at den havde en hemmelig gang under gulvet lige ud til sin familie ude i brændestablen. Det var i hvert fald ikke den, de fandt i en af fælderne et par dage efter, for den var helt mat i pelsen og lignede slet ikke. Så kan farfar sige, hvad han vil.

Der er ingen ræve foran hulen. Hun vidste det, allerede før hun kom herhen, men alligevel bliver hun helt tung i kroppen. Hun kan se hulen på den anden side af den forhøjning, hun ligger på. Den ligger ud til en lysning i grantræerne, men de er der ikke. Hun rejser sig op, nu kan det være lige meget med at være stille, og går ind i lysningen, der ligger som en have foran rævehulen. Der er skrabet frisk jord op foran indgangen, og der er kradsespor af poter. Rævemor har gravet hulen større, fordi ungerne vokser, og så kan det blive trangt med pladsen indenfor, når de skal være der alle sammen. Måske er der mere end tre unger, eller måske er faren kommet hjem til hulen for at se, hvordan det går. Det giver et lille hop i hjertet på Matilde ved tanken om, at en hel familie er samlet derinde. Måske er det også for rævene rarere at være flere sammen.

Pludselig får hun sådan en lyst til at løbe tilbage til huset og sætter i gang.

Benene løber helt af sig selv. De springer ud gennem hækken og op ad havegangen og galoperer af sted, mens hjertet dunker hårdt i brystet. Det grønne flimrelys kan slet ikke følge med, så hurtigt løber hun gennem haven. Hun styrter op ad trappen til flagstangen, som står i Astas Hvile, for det er det højeste sted i hele haven.

Matilde tager fat i flagstangen, omfavner den og lægger nakken tilbage, så hun kan se hele vejen op i himlen. Flagstangen river næsten hul i skyerne. Den stikker helt ind i himlen og hiver skyerne fint fra hinanden som vattede totter af hvid candyfloss mod himlens blå. Himlen er blå, tindrende, strålende, vidunderligt blå, og den lyser sin blå farve lige ned til hende og fylder hendes øjne til randen, så hun må se ned og kaste sig i græsset. Så lukker hun øjnene og begynder at rulle og rulle i græsset. Solen følger hende rundt, varmen mærkes i kroppen, den ruller hende i sin varme, og hun ruller og ruller i det tørre, duftende græs, der kradser og kilder, river og gnider mod hendes ben og arme. Hun er en hvirvlende bold, der får det hele til at rulle. Solen og jorden, himlen og luften, det hele følger hende rundt. Hun kan slet ikke holde op, men hvirvler og hvirvler med solen og himlen. Hun er en bold, der ruller og ruller og samler græs og biller og blomster og tager alting med på sin vej. Eller hun er ikke en bold, men en stang, en aksel, der holder alting sammen. Matilde holder verden i spænd; det er hende, der spænder himmel og jord mod hinanden, eller det er hende, der samler universet.

Pludselig slår en varm, tung ånde ind i næsen, og en våd tunge slasker hen over hendes ansigt. Hun holder op med at rulle og åbner øjnene, men jorden og himlen fortsætter lidt endnu i deres nyfundne bane, og hun må lukke øjnene igen, indtil det hele falder på plads. Blodet synger i hendes ører, og den varme tunge bliver ved med at slikke.

– Hold op, Jasper. Jasper, hold op, siger hun og kæmper for at skubbe den store hund væk. Den lugter af råddent fiskeaffald, tang og gammelt hav, og hun sætter sig op og tørrer sig hen over ansigtet, mens hun forsøger at skubbe hunden væk. Hun kan næsten ikke ånde for al den rådne hygge og varme, han puster ud over hende, så hun vender hovedet og trækker vejret dybt.

– Matilde. Maa-tiiilde. Det er farmor, der kalder. Så skal hun komme og

hjælpe.

Morgenens kølighed er forsvundet, og luften flyder i stedet med dufte af nybagt brød, kaffe og morgenkåber, uglet hår og et sted i virvaret et stænk af aftershave. Farfar sætter sig aldrig til bords uden at have vasket sig og klædt sig på først. Matildes krop er helt tung og forvirret, da hun rejser sig og langsomt går ned mod terrassen.

Sarah i frugthaven

Sarah har sat sig i frugthaven. Hun trænger til at være alene og læner sig ind mod æbletræets ru bark. Over hendes hoved stritter det, der henover sommeren bliver til æbler, som små forkrøblede blomster. Solens stråler kan ikke trænge igennem træets grene, der knoklede og skøre som gigtplagede fingre forgæves leder efter noget at støtte sig til i luften over hende. Barken sidder løst. Når man brækker en kvist af, kan man skubbe barken væk med et lille tørt knæk, og indenunder er træet ligeså brunt og tørt.

Det er ikke et sundt træ. Man ville ikke kalde det sundt, selvom det hvert år er lige så fuldt af æbler som en børnetegning. Frugterne er tykskallede og skurvede, og bladene tykke og glansløse, næsten forhornede som de gule tånegle på en gammel mand. Man ville ikke kalde det et sundt træ, selvom det stadig bærer, næsten som i trods, en sidste krampetrækning, før alderdommen opsluger det helt. Et gammelt æbletræ, hvis stamme skræver bredt for at holde den enorme krone i balance under himlen. Nogen har engang passet det, beskåret det og nippet de tidlige frugter af, gødet det og glædet sig over, hvor meget det voksede, hvor meget frugt det bar.

– Se bare. I år er der virkelig masser af æbler. Allerede. Hvor længe er det, siden vi plantede det? 3, 5 måske 10 år siden? Det er da helt utroligt, og se nu bare, har nogen sagt for længe siden. Generationer. Dengang her var havemand, og nogen gik omkring og inspicerede og pegede ud, hvad der skulle gøres.

– Hvis De vil være venlig at skære denne gren. Den skæmmer balan-

cen. Nip også lidt her. Vi vil gerne have gode, store frugter. Hellere det end en masse skrællinger, ikke også? har hun sagt, kvinden, der boede i huset. Og hun har gået her og glædet sig over al den frugt, alle de æbler, der skulle koges og presses og tørres, stilles væk i krukker og kasser og glas til senere brug, til vinteren eller til andre. Og kvinder med forklæder hen over kjolen og med tørklæder bundet stramt om hovedet har stået med de røde hænder i baljer og skrællet og skrællet, skåret og rensset og blottet det fine hvide kød. De har gravet kernehuse ud med et snuftag og plumpet æblestykker ned i store kogekar, hundredvis af små, nøgne æblestykker i gryder til grød. Eller de har presset æblerne, rub og stub, i en saftpresse. En tragt af træ over en sliske med et hul med spuns, hvor saften kunne løbe ud og ned i rensede, kogte flasker. Den rene æblemost.

Nu hænger de her og er hverken blomst eller frugt, og Sarah sidder i græsset i den tidlige morgen. Det er stadig fugtigt af duggen. Hun sidder her med ryggen op ad stammen, den føles ru mod hendes sorte hår, og hører fuglenes sang, der kvidrer i luften og springer mod himlen som triller af glæde på snor. Det dufter så grønt og sødt af sommer, og hun må trække vejret dybt og mærker, hvordan hun selv bliver helt grøn indeni. Asbjørn forstår det ikke, og måske er det det fine ved det. Han forstår det ikke, ligesom han ikke forstår hendes ord eller alt hendes vrøvl og den ubændige trang til at være alene. Når hun er et fremmed sted, som her, må hun først og fremmest være alene.

Da hun vågnede i morges, måtte hun udenfor. Solen var alt for vågen og spillende, og hun måtte ud for at slippe fri af søvnen og sengens kvalmende varme. Væk fra lugten af møf og menneske og ud i den glitrende, lysende morgen og finde sig selv.

Asbjørn sover stadig i sengen, mens hun sidder her i græsset under æbletræet og bliver sig selv uden om alt det andet. Hun samler sig og ordner alt det forvirrende og flimrende, som hele tiden hober sig op i hende, og som får hende til at stivne og blive en fremmed, eller i hvert fald en anden. Nu falder det på plads og lægger sig som en lille blød bold i maven, eller også er det dén eller dét, hun allerede kan mærke?

For denne morgen er der også en anden grund til, at hun absolut måtte ud og være alene. Nu sidder hun med det lille firkantede hylster i hånden.

Hun har pakket det ind igen, hun behøver slet ikke kigge på den lille blå stribe mere. Hun vidste det allerede før. Hun kunne have sagt sig selv, har faktisk sagt sig selv, for ved man ikke den slags, når det sker, og kan man være så uheldig – eller er hun heldig?

Sarah har så mange ord springende rundt i sit hoved, at hun er nødt til at prøve at få dem på plads, puttet i kasser og ordnet, før hun møder nogen. Hun er nødt til at skrive dem ned. Ellers fylder de hendes mund og sidder på spring bag læberne. Bare hun smiler, er hun i fare for, at de springer udenfor, og det er ikke nødvendigvis roser og liljer alt sammen. Det er bestemt ikke ord, hun kan konversere familien med ved morgenbordet. Det er ufærdige, tøvende ord, halve sætninger og famlende brokker, ord, der stadig har brug for at blive beskyttet og leve i skjul, mens hun langsomt lader dem vokse sig større og stærkere inde i hovedet. Hun lader ordbjerget bygge sig op, til hun næsten ikke kan have flere indeni og må snyde sig væk og skrive dem ned. Det er ikke taleord, men skriveord, der egentlig slet ikke egner sig til at blive udvekslet mellem mennesker, men som bare skal stå dér som bogstaver, sort på hvidt, helt lydløst og nøgent på papiret. Det bliver så voldsomt og virkeligt, når ordene først bliver til lyd. Hun kan allerhøjest hviske dem for sig selv.

Hvis hun havde været født for 100 år siden, havde det ikke kunnet lade sig gøre. Så havde hun været dømt til at være kvinde. Det var aldrig gået. Når hun ikke kan skrive, kan hun heller ikke noget andet; så hober det sig op, så flyder hun over. Hvis hun havde levet for 100 år siden, var hun blevet morder eller giftblanderske, barnemorder i hvert fald. Det ville ikke kunne lade sig gøre at blande det at skrive med det at få et barn – kan det lade sig gøre nu? Så ville hun have født i dølgsmål og have smidt fosteret i åen, gravet det ned eller måske bortadopteret det – nej, ikke det. Man kan ikke bare give noget fra sig, som er en del af én selv. Så hellere lade det dø. Lægge en pude hen over det lille rynkede ansigt, presse til, let men fast, holde presset i lang tid. Hun ville have begået unævnelige forbrydelser for at få lov til at være sig selv, skrive – det ville ikke kunne lade sig gøre! Eller hun ville have født en djævlunge, fordi hun netop ikke

havde fået tømt ordene af sig, og de havde fyldt hendes krop, inficeret fostervandet, fundet ind i blodbanen, gennemtrængt moderkagen. Der ville ikke have været plads til noget selvstændigt liv ved siden af alle de ord. Er der det nu?

Det er godt, hun ikke lever for 100 år siden, også af den grund. Nu har hun i det mindste muligheden for at tappe ordene af og ned på papiret, så de findes i kortere tid i hendes system og giver plads til, at der faktisk ind imellem er helt rent og pænt i hende. Så er der plads til det andet. Det skylder hun den eller det – det er ikke et barn, bare en lille snotklat endnu – og det skylder hun sig selv.

Det forunderlige er, at når ordene står der på papiret og lyser sort imod hende, ligner de slet ikke hendes ord længere. De strækker sig og retter sig ud, og det smudsige og forkrøblede, som klæber til dem, mens de ligger og roder i hendes mund sammen med spyt og slim og gamle madrester, eller allerede når de maser rundt i hjernens labyrinthiske fedtkiste, ryger af dem, så snart de skrives frem på papiret. Så er de hverken så slemme eller duknakkede, som hun tænker dem, men ligner noget, der står ved sig selv.

Måske er det også sådan at få børn. Måske er det sådan, at den lille grimme, foldede skabning, der dukker op, efterhånden retter sig ud og bliver til et rigtigt menneske. Guderne må vide, at det må tage på enhver, der skal igennem sådan en tur: mases ned langs ildelugtende tarme, igennem blod og slim og sekreter for endelig at stå foran porten og opdage, at den er alt for snæver, og så alligevel kaste sig ud i det, bore hovedet ned igennem skeden – og hvad der ligger dér af sædrester og urinmolekyler – og mase, mase, ase for endelig med et ritch at stikke hovedet igennem, samtidig med at hele mellemkødet revner, og den smalle barriere mellem røvhul og skede ophører med at eksistere. Efter sådan en tur er det ikke underligt, at en nyfødt ligner en gammel prøvet olding med fedt i fjæset og mærkelige buler og rynker. Turen skaber et menneske, og måske er det netop disse tidlige prøvelser, der allerede dér gør, at et menneskebarn er langt stærkere end det ser ud. Og der går ikke mange timer, før det retter sig ud og er sig selv og noget helt andet end forældrene.

Sarah lægger begge hænder hen over maven. Måske er det bare godt?

Therese og Mindet

Therese kigger op i loftet. Blikket finder automatisk de velkendte billeder i træets årer og knaster, som hun har set altid. Nissen med fipskæg, der blinker med det ene øje og kigger frem bag en træstub derovre ved hjørnet, og dér, lige oppe over hendes hoved, en hjort fanget i flugten med et løftet forben. Det er ikke mere end et par streger og en enkelt sort knast, øjet, der er sort, dybt og angst for jægerne, der følger den. Længere ovre mod vinduet sidder spætten og hakker i knasten.

Hun strækker fødderne under dynen, vrider vristen forsigtigt og vrikker lidt med hele foden. Den højre er stadig stiv, det bliver aldrig bedre, det lever man med. Så strækker hun hele kroppen. Ryggen bliver lang og lige, halsen tyndes, og nakkemusklerne spændes ganske let. Hun løfter armene mod loftet og drejer dem uden at se på dem. Hun ved kun alt for godt, hvordan de ser ud.

Man burde forskånes for synet af sig selv, når man ældes. Barmhjertigt burde nogen fjerne muligheden for, at man kan se sig selv længere. Men det er noget vrøvl; hun kan bare lade være. Edward ser det ikke. Han ser ikke alderen, hverken hos sig selv eller hos hende. Det er et spørgsmål om valg – vrøvl, han vælger ikke noget som helst, han er bare sådan og har altid været det. Hun ser det. Hun ser, hvordan Uffes hår langsomt slipper panden, hvordan huden bliver tyndere og slappes på Edwards håndryg, hvordan Eskild næsten desperat kæmper for at holde sig i form, og hvordan hendes egen hud hænger i gardiner.

Lyden af Edwards rolige åndedræt forplanter sig til hendes eget. De ånder i takt; han uforstyrreligt som altid.

Hun skubber dynen til side og sætter sig op, samtidig med at fødderne automatisk søger og finder tøflerne på gulvet.

I køkkenet sætter hun vand over til te. Så slår hun døren op, og dér er morgenen: gul og skarp, lige til at skære sig på, sprød og skøn og lyse-

grøn som de sprødeste nye skud på hunderoserne derovre på skrænten. Pludselig flagrer en luftig hvid sommerkjole, hun havde på for længe siden, en påske – var hun otte eller ni år? – igennem hende. Hun kunne ikke vente længere på sommer og insisterede på at have sommerkjolen på, som om det ville trække solen og varmen og det spirende græs med sig, som om det ville åbne sommeren bare at have den kjole på. Hun kunne ikke vente. Sådan var det. Hun kunne ikke vente længere. Solen var der, blomsterne lyste gule, lilla og hvide i græsset, krokus og vintergækker og de første tulipaner, påskeliljer selvfølgelig, og de skulle fejre påsken heroppe på Mindet. Haven var endnu ikke grøn, som nu hvor græsset sitrer mod øjnene, den var brun og vissengrøn, dæmpede farver, vinterfarver med små øer af liv: gult, hvidt og lilla. Hun havde frosset i den åndssvage hvide kjole, og tante Asta fnøs:

– Jeg sagde det jo, Therese! Hun fik hende til at tage en trøje på og hentede selv den uldne grå, som kradsede og irriterede, men som Therese måtte acceptere. Som om det betød noget som helst.

Men nu er det sommer. Verden er gul med et skarpt hvidt øje i midten og fugtig-blødt mørke i skyggerne, hvor solen endnu ikke er nået ind. En sælhunds bløde, vandede øje, når den dukker op af vandet og kigger sig omkring, glat og blankt, både den og havet – var der sæler det år på Næs? Eller vandet som onkel Ejnars halvt forsvundne øje, der lå dybt inde i øjenhulen og svømmede med sig selv. Ikke meget mere end en lille slimklat, en vandmand i langsom opløsning.

– Onkel Ejnar er ked af det øje. Du behøver ikke også gøre ham opmærksom på det ved at glane efter det, sagde tante Asta.

”Glane” var et af hendes yndlingsord, som hun brugte helt ukritisk. Drengene glantede efter pigerne. Det var et langt og dvælende ord, fuld af længsel og anelser, som vidste de ikke helt selv, hvad de egentlig kiggede efter, hvad de ville få at se, og hvad de skulle stille op med det, når de så det. Blikkene hang i pigernes lange fletninger, i deres halvlange skørter, når de gik på gaden, og med blikkene trak drengene pigernes strømper i ål, så de måtte bøje sig ned og hale dem op igen.

– Hvad sidder du der og glaner efter? Det var ikke et spørgsmål. Det var en ordre om ikke at glane, om at tage sig sammen, samle sig og styre sit

blik, vogte sig og ikke afsløre sit begær eller sin lyst eller bare sin nysgerighed.

– Lyster er for dyr. Mennesker har hensigter eller ønsker, sagde tante Asta, men Therese havde den hvide kjole på hele den dag, og da hun selvfølgelig havde ondt i halsen om aftenen, lod hun bare som ingenting.

Tante Asta. Som sensommerens Asters, med nydelige små veltilklepede blomsterkroner, en pibekrave, som om nogen havde klippet dem hele vejen rundt, ensartet og nydeligt, perfekt afgrænset, ikke noget fliget eller strittende dér. Asta var så god til at holde haven. Ukrudtet fik ikke en fod til jorden. Hun var over det, før det så meget som tænkte på at stikke hovedet op af jorden.

Ellers var hun gold – et grimt ord, kantet og nøgent som onkel Thorvalds skaldede isse – og måske var det hendes tragedie. Det var ikke noget, man talte om. Måske havde de ikke noget egentligt samliv, måske ville de i virkeligheden ikke have nogen børn, måske var det her nok.

Therese ser ud over roserne og fanger havet, der ligger mørkeblåt og stille i en smal stribe hen over det grønne. Det var aldrig noget, hun talte med sin mor om, og slet ikke med Asta. Moderens yndlingsudtryk: Vi lader det ligge. Det taler vi ikke mere om. Det er, hvad det er. Hun havde spandfulde af den slags ord og udtryk, som hun hældte ud over Therese.

– Det er allsammen vand i åen, sagde hun, når Therese kom hjem fra skole og var ked af det.

– Det går over. Ikke græde over spildt mælk, sagde hun, mens hun strøg hende distræt over håret. Var hun blevet drillet, var det, derfor hun græd? Therese hulkede ind mod moderens bløde barm, mens hun mumlede sine færdige små sætninger: ”Det sover vi på. Du skal se, det løser sig.”

Det var umuligt at trænge ind til hende – vand på en gås! Hun trøstede og aede håret på den rigtige måde, og måske havde hun bare ikke andre muligheder. Det eneste, hun kunne tilbyde, var glemsel, at se fremad og komme videre. Hun var lutter smil og blødhed, ingen skarpe kanter, dem havde Asta fået. Der var ingenting hos moderen, man kunne skære sig på, intet hun kunne holde fast i.

Therese kan ikke huske, hun nogensinde hævede stemmen, at hun nogensinde var vred, fortørnet eller bare lidt ”upset” – de brugte det engel-

ske ord, som om det var kommet flyvende med faldskærmssoldaterne under krigen, upset, en nødhjælpsspakke, der tilfældigvis var dumpet ned på deres terrasse.

– Vær nu ikke så upset! Det lød åndssvagt nu, men dengang brugte de det. Så havde man ikke sagt for meget, så havde man ligesom givet det navn uden at give efter for det.

– Du er bare upset, det går over. Så var det på plads, så kunne man komme videre.

Moderen var rund og mild og blød og helt uden modhager. Hun bladrede i Tidens Kvinder ligeså distræt og fraværende, som hun gik gennem livet. Det var en stor gåde, hvor Therese havde temperamentet og den stædige vilje fra. Det var aldrig hendes vilje, men dén, som om viljen havde sit eget liv, var en ting i sig selv, noget, der kom udefra og besatte hende, et fremmedelement, der boede i hende. Den underforståede forklaring var, at det var noget, hun havde fra sin far; derfor var den et fremmedelement. Han var ikke en del af familien, for han døde, da hun helt lille. Han kunne passende tage skylden for det temperament, som Therese døjede med, og som hendes mor måtte give op overfor og i stedet lade tanten og onklen klare.

Tante Asta var anderledes håndfast, når hun skulle gribe om nældens rod. Man kunne se forskellen i den måde, de gik til havearbejdet på: moderen plantede drømmende et par blomster, og så glemte hun alt om dem eller vandede dem sporadisk. De gik som regel ud. Asta var anderledes metodisk, systematisk og vedholdende: grave, vande, plante, klippe, vande, beskære.

Therese må indrømme, at hun i hvert fald har fået det fra hende, om ikke andet: disciplin og metodik. Ellers ville hun aldrig kunne holde haven, og det har hun gjort. Den arv har hun forvaltet.

Therese trækker vejret dybt. Åh, men denne morgen: alle drengene er her, og alt er godt. Sankthansbål, som da de var små, og denne strålende morgen, så fuld af begejstring, at man bliver smittet af den, må indånde den og tage den til sig med hele sin væren – som den påskemorgen for længe siden.

Eskild i Graven

I det yderste værelse, som er gravet halvt ind i bakken og derfor hedder Graven, ligger en mand og sover. Sengen er en smal træbriks, som han også har sovet på det meste af sin barndom. På kommoden, der står for enden af sengen, ligger en åben sportstaske, hvorfra tøjet uordentligt stikker ud. Inde i det lille skab, som er bygget ind i væggen, hænger en mørk jakke, et par bukser og en hvid skjorte. Eskild vil ikke gå på kompromis, selvom det ligger i tiden. Han gider ikke forvaskede cowboybukser og T-shirts hele tiden, og sankthansaften er en fest.

Værelset er halvmørkt. Et lille vindue står på klem, men luften er tyk og varm af søvn herinde. Man skal skære sig igennem. Han ligger på ryggen, og en tynd pibelyd trænger ud gennem hans næse, som når man lader luften i en ballon sive ganske langsomt ud. Så trækker han vejret ind med en let gurglen, vender sig om på siden og slipper pibelyden løs igen.

Øjnene bag de lukkede låg er urolige, der er bevægelse under den tynde hud, og billeder løber gennem hans drømme. Mellem de lyse bryn har han en enkelt dyb rynke, der løber fra næseroden til først i panden og minder om løgnerens sorte streg.

Han drømmer, at han står i en lang gang. Det ligner hans barndomshjem, men er alligevel anderledes. Det er et sted, han har bygget op gennem flere drømme, og som han vender tilbage til i forskellige variationer igen og igen. Nu står han her og kigger ned gennem gangen og ved, at han skal ned for enden og åbne døren, han ved ikke hvorfor, men det er helt nødvendigt. Af en eller anden grund tøver han, bliver stående, mens ingenting sker.

Det er som om bevidstheden, hans tænkende jeg, svæver udenfor ham selv, som om det, der står her, bare er et aftryk, hans fysiske hylster, der ikke er til at komme i kontakt med. Bevidstheden er en humlebi, en hveps, der desperat summer rundt om kroppen og prøver at vække den til live; ingenting sker. De lette hvide gardiner blafrer for de åbentstående vinduer, men luften er tyk og trykket herinde som øjeblikket før et tordenvejr; alligevel står han bare her. Lyset er rødtligt, det samler sig og intensiveres, som når solen netop er gået ned; måske er det lyset fra en brand, man ikke kan se. Han ved det ikke, og han kan ikke mærke sig selv.

Så er han pludselig sig selv igen, bevidstheden er vendt tilbage i kroppen, og nu vil han løfte fødderne. Luften og varmen brænder i lungerne, så han gisper efter vejret, alting foregår i slowmotion, det er som at løbe i vand. Det er ellers så enkelt. Han skal bare ned for enden af den gang og åbne døren, så er han fri. Hans fødder klæber til gulvet, og det føles, som om de langsomt er ved at smelte ned i det. Hans åndedræt er besværet, lungerne brænder som ild, mens han kæmper sig frem ét skridt ad gangen.

Så åbnes en dør i siden. Matilde kommer ud og ser på ham. Hun smiler, men går bare forbi ned mod døren. Pludselig kan han se, at hun er voksen eller i hvert fald ligeså høj som han. Han vil sige noget til hende, råbe efter hende, bede hende om hjælp, men han kan ikke tale, og langsomt synker han dybere og dybere ned i gulvet, mens han ser hende åbne døren og forsvinde.

Han slår øjnene op med et gisp.

Uffe i Undergangen

Uffe stirrer op i loftet. Han har været vågen længe. Da Matilde listede ud, lod han, som om han sov. Allerede da han var barn, var det at lade som om han sov en måde at vende ryggen til verden på. Han synes, det er hans ret, en livsnødvendighed. Man må have lov til ikke altid at være tilgængelig, trække sig og ikke altid meddele sig til omverdenen eller deltage og være til stede. Man må vel have lov til at være, hvem man er.

Lige nu vil han bare have lov til at ligge her i den rødorange morgen og føle sig hjemme. Mærke, hvordan sengen knirker under ham, som den altid har gjort, finde billederne i træværket i loftet og på væggene, falde på plads i kobberstikket af den hjemvendte soldat, som altid har hængt for enden af køjen. Trygt. Den glade soldat med skægget og sønnen siddende jublende på skulderen og konen under armen er en del af hans barndom. Det er en far og en mor, der går dér, så glade med hinanden og deres børn. De har overstået noget sammen, og nu er alting godt. Billedet glider ind i hans egen fortælling om familien. Det er hans far og mor, og

det er ham og Ellinor og deres børn, det er familien til alle tider, der klarer det, der står sammen og overlever, uanset.

Billedet, lugten af træ, trævæggenes tykke fernisering, som er løbet og hænger som ravdråber i træet, lysets farve udefra, duften af krydret sommer, fyrretræernes susen, den andens rolige vejrtrækning – det hele er både en del af hans barndom og nu. Det er rutiner og vaner og noget, som altid er og har været til alle tider. Uforanderligt strækker det sig fra hans barndom ind i øjeblikket, og gør det trygt, det er en varm ulden lomme, han et øjeblik kan putte sig i. Rosenmaleriet, som Asta har lavet. Øjet finder automatisk præcis det sted, hvor det hviler bedst i rosernes bløde, fligede blade. Køjesengen med Ellinor nedenunder, men hun hader det. De havde som sædvanlig en diskussion om det i går, at de skal sove i køjeseng som børn. Hvorfor fanden får de ikke en ordentlig seng, fjerner skabet og køber en dobbeltseng. Han sagde, at du ved, hvor svært det er at ændre på noget som helst heroppe. Det er helligbrøde, det ved du jo. Og hun fnøs og lynede, som hun altid gør, og han blev stædig og ordknap, og de kunne alligevel heller ikke diskutere noget, når børnene lå der og sov. Så lagde han sig i overkøjen og sagde godnat og havde svært ved at sove. Irritationen sad som en stivhed i ryggen, han ikke kunne slippe, og da han endelig besluttede alligevel at tale om det, var hun faldet i søvn.

Han har brug for den puppe, som Mindet er. Nogle ting skal ikke ændres, ikke forklares eller pilles fra hinanden, nogle områder i livet må have lov til bare at være, uanset hvor irrationelt og ulogisk og uden for tiden det er, og Uffe bliver vred, når Ellinor prøver at rive Mindet fra hinanden, når hun nægter at forstå alt det, det også er. Så vil han ikke diskutere det. Så bliver han stædig, og så står de dér.

Det var her, han i slutningen af sommerferien for længe siden fandt noget, han kunne stille imellem sig selv og verden, så han kunne få lov til at være i fred. Han havde fået mæslinger, og da de andre skulle hjem, måtte han blive heroppe for at blive rask. Han spillede skak og stratego med mormoderen, der passede ham, men det meste af tiden var han alene og måtte underholde sig selv. I stedet for at ligge her i Undergangen under biblioteket, blev han flyttet op i biblioteket, og der lå han så og kedede sig,

mens de røde knopper nægtede at forsvinde, og feberen kun langsomt slap sit tag i kroppen. Han skulle tænke på noget andet, måtte ikke klø sig, og eftersom han var omgivet af bøger, begyndte han langsomt at stave sig igennem dem.

Det var dér, han opdagede, at det at læse bøger legitimerer trangen til at være alene. Så er man alligevel ikke helt alene, og man foretager sig noget fornuftigt. I løbet af de lange timer, mens mormoderen lavede noget andet, besøgte bekendte i nabolaget eller købte ind, gik han på opdagelse i det ene univers efter det andet, og da han endelig efter flere uger kom hjem til de andre, tog han bøgerne med sig. Så længe han sad med en bog, var der ingen, der spurgte, hvad han lavede.

Eskild var rasende. Han gad ikke læse bøger, selvom han var næsten to år ældre, og han var nærmest jaloux. For en gangs skyld skar deres mor igennem og sagde, at Uffe måtte have lov til at læse. Eskild måtte gå et andet sted hen. Uffe var fredet.

Han ville ønske, han havde lært at læse endnu tidligere. Hvis han havde kunnet læse, dengang hans mor brød sammen, kunne han have lukket mørket ude, når han kom på loftet. Så havde han kunnet trække sig ind i et eventyr eller en historie og befinde sig i en helt anden virkelighed. Så havde han været urørlig.

Edward i Biblioteket

Edward sidder ved det store skrivebord i Biblioteket. Det står midt i rummet med fronten vendt mod døren og har vinduer bagved til tre sider. Værelset svæver som en grøn ø i sin egen virkelighed. Her er ingen blomstermalerier eller kobberstik på væggene, men gamle kort over området, et barometer, kikkerter og bogskabe, som er fulde af bøger.

Lyset er altid grønt herinde, for træernes kroner er i højde med vinduerne; det er, som sad man i sin egen løvhytte højt oppe. Edward har vendt skrivebordet væk fra vinduerne for ikke at blive distraheret. Han har fjernet alle skønlitterære bøger herinde fra og placeret dem i reoler andre steder i huset.

Edward holder af fakta. Han holder af ting, der kan vurderes på et sagligt grundlag, for og imod. Han holder af viden, man kan have i små kasser, afgrænset og veldefineret. Det er ikke, fordi han ikke sætter pris på poesien eller en god historie. Det er kvalificeret tidsfordriv, lystlæsning, der ikke hører hjemme i et arbejdsværelse, et sted, hvor tiden skal bruges fornuftigt.

Han har i årevis syslet med at nedskrive områdets oldtidsfund og historie, det af det, han kender til. Han vil forsøge at samle de mange enkeltfund og historier og se, om han kan systematisere det til en samlet historie af en art. Det er ikke noget, han taler om. Therese ved det selvfølgelig, men de taler ikke om det. Der er ingen grund til at tale om en ting, der endnu kun er en idé. Drømmerier og fantasier må man holde for sig selv. Først når tingene begynder at tage form og blive realiteter, kan man tale om dem, vedkende sig dem og stå frem. Der er ikke noget så trættende som andres luftkasteller. Omtrent som at få genfortalt andres drømme over morgenmaden, en lyst børn kan hengive sig til, ikke voksne. Ikke spille andres tid på den måde. Man har pligt til at have noget på hjerte, gennemtænkt og velovervejet, når man henvender sig til omverdenen.

Therese har altid sagt, at det er den hårde opvækst med de mange søskende, der har præget ham og gjort ham så arbejdsom og disciplineret, og det er muligt. Selv tænker han, at der kan være et par andre grunde til det, men det lader han ligge. Han har ikke for vane at lede efter årsager i sig selv. Det er ikke interessant. Også på det punkt er han stringent og disciplineret – eller stivnakket, som Therese kalder det. Det fører ikke til noget at pære rundt i tingene. Historien derimod er en ganske anden sag. Den har altid interesseret ham. Det store, brede perspektiv, menneskehedens udvikling og tidernes skiften har altid haft hans store interesse.

Nu sidder han her ved skrivebordet med en kop kaffe og bladrer dagens avis igennem, som han gør hver morgen. Små hurtige bevægelser, et halvt minut ad gangen, han fanger lige overskrifterne på siden og så videre til det næste. I løbet af kort tid har han dannet sig et overblik over dagens emner og kan vende tilbage til substansen senere. Det er en vane, han fik, mens Therese var syg. Han måtte økonomisere med sin tid, og

det indebar blandt andet at skære i avislæsningen om morgenen. I stedet kunne han vække drengene, bede dem komme i tøjet og overvære, at de fik spist deres havregrød. Fru Svendsen var hos dem fra tidlig morgen til aften det år, men han kunne ikke lade hende om det hele. Selvom det naturligvis var hende, der lavede havregrøden til dem som det første, når hun kom om morgenen, mente han, at han i det mindste burde være til stede, høre til deres skole. Uffe var kun lige startet i første klasse, Eskild var lidt ældre. Så gennemgik han dagens opgaver med Fru Svendsen og så, når drengene var klar, kom de af sted til skole, og han kunne selv tage på kontoret.

Det var et hårdt år, også for drengene, det kan ikke nægtes. Men i det store og hele klarede de det uden de store skrammer, hele familien. Hans største bekymring var naturligt nok, at Therese skulle komme sig. Det var det, han samlede sine kræfter om: at give hende ro og hvile og frede hende på alle måder. Så måtte drengene vente. Det tog de ingen skade af, og det var vel også derfor, det lykkedes.

Han dvæler ikke ved den følelse af skyld, han hele tiden kæmpede med; at det år var som en soning, en bodsgang. Det var en periode, han måtte igennem. Sine egne følelser måtte han skubbe i baggrunden. Han og Therese enedes om, at det var husholdningen, det store hus, drengene og alle tanterne, der var blevet for meget for hende.

Edward havde gjort sit til, at børnene fik en fastere hånd, strammere tøjler; at de holdt op med at kræve så meget af deres mor. Sådant var børneopdragelse dengang i 50'erne. I dag ville man muligvis sige noget andet. På det tidspunkt forekom det at være det rigtige.

I grunden er det ligesom den store antikke globus, der står dér under vinduet. Set med nutidens øjne kan man naturligvis tydeligt se dens fejl og mangler. Det afholdt ikke dens skaber fra, ud fra den viden, der på det tidspunkt var tilgængelig, alligevel at forsøge at skabe en sammenhængende verden. Det er klart, at man i dag kan se, at den er skabt på baggrund af et andet vidensgrundlag, end det man har i dag. Sådant er det. Tingene forandrer sig afhængigt af den viden og de fakta, som er tilgængelige.

Det bliver en dejlig dag i dag. Han kan mærke det i luften allerede. En anelse for varmt måske, men så kan de bade. Barometeret står på skønt, og hvis det holder, får de en fin midsommeraften i aften. Alle sammen samlet her. Han tørrer med hånden hen over munden som for at skjule et lille smil, eller også er det for at aflede sin egen opmærksomhed fra den varme, der breder sig i ham ved tanken.

Ellinor i underkøjen

I Undergangen åbner Ellinor øjnene, netop som Uffe forsigtigt åbner døren; værelset bliver fuldt af lys, og den friske morgen strømmer ind. Et øjeblik føles det, som om den kølige morgenluft presser den tunge søvn sammen i køjesengen, hvor hun ligger, så hun dårligt kan få vejret. Så går den i opløsning, og den rene morgen når hende som et skarpt fløjt udefra.

– Lad bare døren stå, mumler hun for sent, idet han lukker døren bag sig. Eller også hører han det, men vælger at overhøre hende. Det er ikke til at vide med Uffe, og et øjeblik flammer raseriet op i hende. Hvad fanden bilder han sig ind! Han hører hende aldrig, lukker hele tiden af, og hun kan ikke råbe ham op. Hun ruller om på siden og krammer dynen hårdt.

En morgen for så længe siden, at det virker som et andet liv, og den mand der lå ved siden af hende umuligt kunne være den samme Uffe, og det er det måske heller ikke. Den morgen for så længe siden lå han dér ved siden af hende, sovende, og den glatte morgen strømmede ind til dem gennem et åbent vindue. Hun lå bare der, og han slog øjnene op.

– Er du vågen, spurgte han og så på hende, og hun følte sig pludselig genert som aldrig før, undseelig og nøgen, som så han hende rigtigt. Et øjeblik følte kroppen stiv og kejtet, ensom på en måde, hun ikke havde mærket før. Så rullede han hende rundt, lagde sig på siden tæt op ad hende, holdt om hende og kyssede hende. Og kroppen blev levende og blød igen. Han kyssede hende mere, og hans øjne lo og trak hende med sig.

– Tak for i går. Og for nu, sagde han og kyssede hende, og hun kiggede ham ind i øjnene. En ny virkelighed blev til, og den kølige luft fra vinduet trak hen over deres kroppe som gåsehud. Det var en helt vidunderlig

morgen.

Hun mærker et sug i maven og bøjer benene op i fosterstilling med dynen foran og knuger sammen om billedet af sig selv den sommer, den morgen, den nat med Uffe og alt det, som lå og ventede. Alle de sammenfoldede oplevelser og fornemmelser, som ikke blev, men stadig ligger og venter i hende, venter på at blive levet, foldet ud og gjort til virkelighed. Det er en virkelighed, som ikke længere findes, måske aldrig var virkelighed, og hun tænker på, om det bare er hende, der har det sådan. Om det bare er hende, der går rundt med alle de billeder af sig selv og ham, af deres fælles fortælling, som den kunne have været eller som den måske glimtvis var.

Det er billeder, der gør dagene gamle, brugte og lange, før de overhovedet er begyndt. Og hun tænker, at det ikke er fair at tænke så meget på alt det, som var eller kunne have været. Det ligger stadig ubrugt og nyt og lokkende i hende. Det er ikke fair. Virkeligheden får ikke et ben til jorden, den bliver mast af forestillinger og fantasier, men hun kan ikke lade være. Er det altid sådan, og er det også dét, der skubber bag på, når hun bliver så vred på ham over, at han ikke tegner billederne over, vrister dem fra hende og stiller sig selv ovenpå. Vred over, at han ikke netop gør virkeligheden tydelig for hende, som han gjorde den morgen – men måske er det netop det, han gør.

Det fylder hendes liv, så der ikke er plads til andet, til netop denne morgen, nu, der har sin egen kølighed, men som så bare bliver et spejl for den anden morgen så langt væk, og burde det ikke snarere være omvendt? For så er morgenen dengang nu og virkeligheden omkring hende bare et slør om den egentlige virkelighed, den som findes inde i hende, og som hun langt hellere vil være i. Det er den indre virkelighed som bider og nager hende, så hun må bevæge sig, så hun må prøve at komme væk, så den kommer ud af kroppen, så hun slipper den og kan være her. Den er en ædende ond syre, der ligger i bunden af dagen i dag, og hun hader Uffe for ikke at ruske hende, for ikke at turde tage hende helt og ryste hende fri af alle de billeder. Fordi hun så må hade sig selv, fordi han overlader hende til sig selv, som om han er ligeglad, som om det ikke betyder noget for ham, som om hun bare kan gøre, hvad hun vil. Og hun hader

hele hans fandens familie, fordi den er skyld i, at han altid trækker sig, fordi den holder på ham og gør ham til en anden; så bliver det deres skyld! Han burde bryde igennem til hende; hvis han elsker hende, burde han så ikke vide, at han må skabe et andet billede?

Måske var der kun lige akkurat den nat og den morgen med den særlige kølighed mod huden og en berøring, der trængte helt igennem, denne eneste gang. Og kan man leve sit liv på et øjeblik virkelighed?

Asbjørn i Mellemlummet

Asbjørn strækker sig. Han roder i sit tykke brune hår, gnider sig i øjnene og sætter sig op. Sarah er der ikke, så skriver hun igen. Han lægger sig ned og stirrer op i loftet. Det træbeklædte værelse er klaustrofobisk som en cigarkasse. Han sveder og sparker dynen af sig. En lille ærgrelse brænder gennem hans krop. Hun kunne godt være blevet, bare i dag, så de kunne vågne sammen. Det er sindssygt irriterende, at hun altid forsvinder – for at finde sig selv, som hun siger. Men så smiler han, for hendes glatte hud og hoftens runding er i allerhøjeste grad nærværende, næsten som om hun havde efterladt en del af sig selv i hans hånd.

Hvor er hun gået hen? Haven, selvfølgelig, men hvorfor har hun det behov? Hun er anderledes, det ved han, det er jo derfor, det er hende. Hun er anderledes og så meget sig selv, at han nogle gange tvivler på, om hun overhovedet er der for alvor. Han rynker brynene og de mørkeblå øjne mørkner endnu mere ved tanken om – men nu har han i det mindste fået hende med herop.

Han undertrykker en trang til at hoppe ud af sengen og gå ud og lede efter hende. Sådan skal det ikke være, så må han hellere læse. Han læner sig hen over sengen og tager den bog, der ligger på det lille bord ved døren.

I det mindste har de fået værelset med dobbeltsengen. Han fatter ikke, at Uffe år efter år accepterer at ligge i køjeseng. Det er i hvert fald heller ikke med Ellinors gode vilje. Uffe har nogle blinde nostalgiske pletter, som Asbjørn slet ikke forstår, en hægen om fortiden, en næsten martyrieagtig

bæren rundt på sin barndom til evig tid; ham om det.

Han sidder lidt med åbne hænder på vattæppet, som om han venter på at gribe noget, og mærker, hvordan rastløsheden river i ham. Han hader ikke at gøre noget, hader at vente, har meget mere lyst til at løbe udenfor og finde Sarah, men nej. Så skubber han resolut hovedpuderne sammen op ad væggen og læner sig tilbage. Så må det være sådan. Så må han se at få læst. Han skubber irritationen væk og åbner bogen.

Hannibal med mor

Ellinor løfter Hannibal lidt for hårdt ud af sengen. Hun klemmer lidt hårdere om hans arme, end hun behøver. Ikke så der kommer mærker, og andre kan slet ikke se bevægelsen, men Hannibal mærker det og ser forskrækket på hende. Ansigtet krakelerer, og munden bæver, mens en lille klynken siver ud af ham. Hun trykker ham hurtigt ind til sig og knuger ham lidt for hårdt, som for at knuse det billede, der stadig ligger i kroppen, som for at knuse erindringen og mase sig selv med Hannibal i favnen ned i den virkelighed, der er lige her.

– Godmorgen, mumler hun ned i hans fine lyse hår, der dufter let syrligt af sved. Hun trækker vejret dybt og vugger ham en smule, mens hun mærker, han bliver roligere. Det gør hun også selv. Den lille varme krop hiver hende ud af sig selv og placerer hende her, på sengekanten med sin lille dreng i armene. Det er jo ikke, fordi hun ikke elsker ham, ikke fordi hun vil være hård ved ham – og nogle morgener er sværere end andre.

Der er dage, hvor hun slet ikke kan genkende sig selv og sit liv, men går omkring som en fremmed med den knugen indeni. Så er det ekstra svært. Så kan hun ikke holde sig selv ud, ikke være i sin egen krop, så stikker det frem som en skarp undertone i hendes stemme, en hårdhed i bevægelserne. Hun kan ikke gøre noget ved det. Det flyder over og løber ind i dagen – og så kommer hun til at tage for hårdt på Hannibal, vrisse ad Matilde eller det, der er værre. Men bagefter får de et kys, så er det glemt, så kan vi komme videre, så bliver det godt igen, så er det ude af kroppen og så -

Det er sværest med Matilde. Hun overdriver altid. Hun har den vildeste fantasi og kan ikke kende forskel på den og virkeligheden. Hun ser kun det, hun vil se, og oplever det hele så personligt. Matilde er nærtagende og reserveret. Nogle gange kan det være næsten umuligt at trænge ind til hende. Matilde er egoistisk.

Uffe siger, at Matilde bare er stædig, men det er mere end det, og Ellinor synes, at Matilde med vilje prøver at komme imellem dem. Hun vælger altid Uffe, som om hun med vilje prøver at skubbe Ellinor til side.

En gøgeunge. Matilde er en slags gøgeunge, der vil skubbe sin egen mor ud af reden. Børn er ikke små uskyldige væsner. De kan være uhyggeligt beregnende og manipulerende, og det irriterer Ellinor grænseløst, når Uffe nægter at se det, som om alle mennesker – og især børn! – bare er gode. Når Uffe insisterer på altid kun at se det gode, tvinger han hende til at være den mistroiske og skeptiske. Så er det hende, der skal sige nej, hende, der skal sætte grænser; så er hun den onde.

Ellinor hiver en kjole over hovedet og åbner døren. Så går de ud. Der sidder en solsort lige uden for i det store kastanjetræ og synger blødt og rullende. Den vender det gule næb opad mod himlen, åbner det lidt, som om den vil drikke den blå himmel i sig med hver en trille, og pludselig bliver hun så glad.

– Se Hannibal, se fuglen deroppe i træet. Den synger for os. Den siger godmorgen. Hun peger op i træet, så han kan se den, så han også kan forstå det. Så kan man blive så glad, og så er alting glemt. Det er i grunden så enkelt. Og Hannibal kigger op og peger og laver en underlig gurglende lyd i halsen, så hun kommer til at grine. Så tager hun Hannibal i hånden.

– Kom, så går vi op og får morgenmad.

Bag dem lyder solsortens bløde, dybe trillen, der ruller dybt i kroppen på hende. Den skubber alle billeder væk og gør hende glad og gul i denne morgen, netop nu, med Hannibal i hånden.

Bordet dækkes

– Nå, det er ved at være tid, siger Edward, idet han kommer ud i køkkenet. Han går hen i døråbningen og ser ud.

– Allerede temmelig varmt, siger han, mens han går ud på terrassen og ser ud over havet.

– Barometeret siger fint, siger han og flytter lidt på en stol for dog at gøre noget, nu han står her.

Therese stikker hovedet ud af døren.

– Matilde. Maa-tiiilde, kalder hun, Matilde kommer du!

Matilde hører det godt. Det er ikke et spørgsmål. Det er farmors måde at sige, at man skal gøre noget for hende på. Matilde kan se farfar nede ved bordet. Han sætter nogle kopper på. Så er farmor nok i køkkenet. Så løber hun ned ad trappen fra Aastas Hvile.

– Godmorgen, siger farmor og begynder straks at pille græs ud af hendes hår.

– Hvad har du dog lavet, har du sovet godt!

Det er heller ikke et spørgsmål, så Matilde svarer ikke, hun gider ikke snakke om at sove, men vil meget hellere høre om rævene.

– Det ved jeg ikke, siger farmor og tilføjer: Eskild siger, at han har set dem. Du kan jo spørge ham. Men det kan også være Jasper, der har gravet i hulen.

Det tror Matilde ikke.

– Men ræve er jo natdyr, siger farmor. Stil lige mælken ud på bordet, så er du rar. Og så må du gerne hente hynderne også.

Det gør Matilde, og bagefter henter hun sukker og marmelade og ost og æg og til allersidst smør, for hverken farmor eller Matilde bryder sig om, at smørret bliver blødt. Det kan virkelig ødelægge oplevelsen af en god bolle, siger farmor, så Matilde stiller smørret bag den kolde mælk.

– Skal jeg hente klokken, spørger Matilde, da farmor trækker bollerne ud af ovnen.

Klokken ringer

Lyden bamler rungende omkring huset, den bimler ned ad bakken og

tromler alle andre lyde ned. Man kan ikke have en tanke i sit hoved, når den klokke ringer, kun ét kan man tænke: spisetid!

Den dybe metalliske ringen rammer Hannibal og Ellinor, der netop er på vej op ad trappen på siden af huset. Den får Hannibal til at løfte hovedet og sige: spise!

Lyden trimler ned ad bakken mod stranden og når Uffe, der har været nede ved vandet og nu er på vej op. Den trækker i ham, og pludselig mærker han, hvor sulten han er og tager længere skridt.

Og klokken lyder blødere og rundere længere nede ad bakken, inde mellem træerne på den anden side, i frugthaven, hvor Sarah sidder. Blødt og rumlende skubber den til hende og får hende til at konstatere, at hun vist egentlig er sulten. Så rejser hun sig og begynder at gå op til huset.

Asbjørn springer ud af sengen, som han altid har gjort ved den lyd. Det er lige, før maven svarer klokken igen med en knurren. I stedet for at løbe rundt om huset og om på terrassen, tager han vejen ned i haven for at finde Sarah.

Dér kommer hun! Smilende og glad kommer hun op ad bakken lige imod ham. Hun siger noget, som han ikke kan høre, men det er også lige meget, for han er også glad, og glade kysser de hinanden, mens de mumler godmorgen, tager hinanden i hånden og fortsætter op ad bakken rundt om huset.

I Graven ligger Eskild og venter. Den evige ringen. Han vrænger ad den, men lyden trækker alligevel billeder og erindringer frem i ham, middage på terrassen, på verandaen eller ved helt særlige lejligheder inde i stuen ved kaminen. Klokkens bamlen er forbundet med en vis stolthed: det er os, der bor på bakken. Vi ejer verden. Nu kaldes vi til bords, og hele verden kan høre det. Som når kongen byder til taffel, og kanonerne skyder en salut, hver gang han drikker en skål.

Eskild hører klokken, men bliver liggende, for det er hans særlige privilegium at blive vækket af Matilde. Nu venter han på, at hun kommer, mens hans blik falder på Astas blomstermaleri på væggen. Margueritter og valmuer, er det det? Den røde farve lyser voldsomt i billedets centrum i kontrast til de stive former; som om farven allerhelst ville løbe ud over

hele billedet, som om den længes efter at rive sig løs og trække de underligt livløse former med sig. Tante Asta elskede blomster, men hvorfor absolut binde dem op på et lærred, hvorfor male dem igen og igen, når hun nu ikke kunne? Hvorfor malede hun ikke bare farver og flader eller lod helt være? Hvorfor denne minutiøse gengivelse, som aldrig ramte plet? Eskild forstår ikke den dumstædighed, der ligger i at blive ved og ved med at forsøge sig med noget, man ikke kan; så hellere prøve noget andet. Uffe har lidt af det samme. Deres far kalder det vedholdenhed, Eskild kalder det dumhed. En bille, der igen og igen forsøger at klatre op over den samme forhindring og hver gang vælter ned og ligger hjælpeløst sprællende på ryggen.

Han løfter den tunge dyne og stikker benene udenfor. De lyse hår på hans ben retter sig langsomt ud, som havde de været ved at blive kvalt under dynen. De samme evige dyner, det samme kraftige linned, som han husker fra sin barndom, med broderede blomster eller initialer på pudebetrækket, håndkniplede friser sat på som pynt – det hele er en verden af i går. Mindet er et museum, et familiemausoleum, trygt og måske smukt, men kvælende! Ikke at han vil smide det hele ud, bare sortere i det, vælge det bedste. Og så se fremad, for fanden, blive en del af tiden. Han er ikke rabiater eller politisk på dén måde og slet ikke folkelig eller marxist; det er sgu bare så mærkeligt at komme her og opdage, at tiden overhovedet ikke påvirker Mindet. Eller det er måske ikke huset i sig selv, men far og mor, især far! Han ser ikke en skid, forstokket og fastgroet, som han er, i sådan som det altid har været, gammeldags kønsmønstre og politiske holdninger, der er gået i stå et sted i 60'erne, et verdensbillede af i går, som han presser ned over hovedet på dem alle sammen: far-og-mor-og-børn, fast arbejde, tryghed på alle fronter. Mor er ikke meget bedre, hun – åh, men han orker det ikke, ikke lige nu. Han er her for at slappe af, ikke for at –

Eskild lukker øjnene igen og prøver at tænke sig tilbage i søvnen: lange hvide sandstrande, en rytmisk brænding, der slår mod stranden og sender lange tunger af vand op over sandet, ud igen og tilbage, stenene ruller i strandkanten, tungt, et par måger svæver i en luftstrøm over vandet – var

det noget, han drømte, eller digter han bare nu?

Han vender sig om mod væggen. Sengen er for smal, og man kan dårligt vende sig uden at være ved at falde på gulvet. Utroligt, at den seng aldrig er blevet skiftet ud. Som om nogen nogensinde ville savne den seng, hvis den blev fjernet; som om nogen bliver lykkelig af at vide, at alting ser ud, som det gjorde for 25 eller 50 år siden; som om det er lykken, at tiden står stille, og ingenting forandrer sig. Samme smalle køjeseng, samme gamle falmende skjorter i skabet med de samme malerplatter på, samme udtrådte sandaler under sengen – og man kan blive ved! Han er fandeme levende begravet i fortiden, ynkeligt! I sand til halsen, ude af stand til at røre sig, og krabberne kommer benene hen over sandet på høje ben, sidelæns, så det ikke er til at regne ud, hvor de løber. Han har set det et sted, måske i en film – at ligge nedgravet i sandet, kun hovedet stikker op, så man kan se sin egen tilintetgørelse, mens krapper og biller og hvad der ellers bor i sandet –

Eller tomme badebukser på en tørresnor, som nogen har glemt at tage ind. Vinden fylder dem ud, så begge ben stritter trist ud i luften, spalter vinden i deres ensomhed, glemt. Nogen har bare ladet dem hænge her. De kan hænge helt til næste sommer og blive revet i stykker af vejr og vind – hvorfor tænker han på badebukser? Måske er det bare et gammelt billede af badebukser på tørresnoren som en af sommerens faste bestanddele. De rådner op eller tørrer ud til sidst. Kødet falder fra benene ligeså langsomt og pænt. Benene bliver kogt helt rene og ligger skinnende hvide på bunden af suppegryden, når suppen hældes fra; det egentlige ligger tilbage.

Matilde vækker Eskild

Nu hænger Matilde klokken på plads. Så spørger hun farmor, om hun skal løbe ned og vække Eskild. Hun venter ikke på svar, men springer af sted, løber rundt om stenhøjen på vejen, for den vej vil benene, og til gengæld får de masser af løbekraft ned ad den lille bakke, så det er slet ikke nogen omvej. Og mens hun står på stenen og kigger ud over verdens grønne og

blå, synes hun næsten, det er en dag, hvor hun må kunne flyve, opløse sig i luften og svæve ned ad bakken som den hvide sky derude over havet.

Havet er bare blå i dag. Der er ikke den mindste smule hvidt skum at se. Blæsten er for svag, selvom den trækker en lille smule ud i hendes småblomstrede natkjole, som hun står her på toppen af verden. Havet er en massiv blå flade, som en tegning, uden bevægelse eller nuancer. Helt ovre på den anden side forbi odden kan hun se færgen på vej mod Jylland. En lille hvid firkantet legoklods, der aser sig hen ad havets kant. Så samler hun natkjolen om maven, hopper ned fra stenen og bener hen over græsset ned til Graven.

Hun sætter sig på hug ved det lille vindue. Luften er virkelig tyk af menneske derinde! Hun skal ikke have noget af at åbne døren og få det hele lige i hovedet. Mærkeligt, at ét menneske kan lave så meget lugt bare ved at sove. Det kan hun i hvert fald ikke, eller måske kan hun bare ikke lugte det. Man kan ikke lugte sig selv. Eskild siger, at det ikke er hans skyld, det er Graven, og hendes far siger, at det garanteret er sundhedsskadeligt at sove derinde.

– Eskild, Eskild, du skal vågne nu. Der er morgenmad, råber Matilde ind ad vinduet, og Eskild rasler med dynen og vender sig om på ryggen med et lydeligt snork.

– Du er vågen, jeg ved det godt, siger Matilde og får øje på en edderkop, der er i færd med at lave et spind i hjørnet af loftet. Mærkeligt, at den kan gå på loftet, der er så glat, men måske er den fuld af klister på fødderne. Spindelvæv er klistret og hænger fast i fingrene, hvis man forsøger at tage fat i det, ligesom candyfloss.

– Kom nu. Vi sidder alle sammen og venter.

Eskild springer ud af sengen og flår døren op, og med lange skridt er han efter Matilde, der allerede er fløjet af sted. Han når hende ved hjørnet af huset og slænger hende op på ryggen med hovedet nedad.

– Et styks sadistisk slavepisker til salg, messer han, mens han dunker hende med flad hånd bagi, så hun spræller og griner.

– Et styks nævenyttig lille pige, der ikke under andre deres søvn. Pyh, du er snart for tung til det her, siger han, da de når frem til terrassen, og

lader hende dumpe på plads i stolen ved siden af farmor.

Morgenmad

Nu klatrer solen op over huset, og de første stråler rammer deres ansigter, varmt og dejligt; her sidder de sammen. Huset er en rede omkring dem, som beskytter og afskærer alt udenfor. De hvide mure er et værn mod verden; der er kun familien, her, samlet i midsommerdagen. To forældre og deres børn og deres børn, og bagved ligger alle de andre forældre, onkler og tanter og tider, før de blev født. Jorden er evig eller næsten. Den har altid været her, og i dette øjeblik føler de det, forbindelsen, netop nu, hvor solen kravler op over husets røde tag og lyser ned på dem. Det er en velsignelse, som mærker dem hver og en. De tilhører den. De tilhører dagen og hinanden, fællesskabet, som ikke er valgt, men selvfølgelig. Som den måde Edward hurtigt slubrer kaffen i sig, ligesom Asbjørn drikker så heftigt, som om han har travlt, som om det er nu, så vældig meget som sin far. Huset står dér med afskallede vinduer, der trænger til maling, og roserne lyser lyserødt og grønt mod dem, som de altid har gjort netop her om sommeren og senere med røde hyben. Til den tid sidder de inde på verandaen. Så er det blevet koldere. Men netop i dag er det allervarmest.

Sådan må det have været, da Onkel Thorvald rejste i Italien, og da han kom hjem og besluttede, at han måtte have et hus til de børn, han aldrig fik, til de generationer, som han ikke satte i verden. De byggede huset som en rede, der skulle have været fyldt med unger. Der skulle have været et leben, en tummel og larm, og så kom der kun én, Therese, som ikke engang var deres egen, men søsterens. Så blev det et gammelmandshus, et sted for eftertænkksomhed og puslen med tingene, hvor man ikke talte så højroset, hvor tanten gik rundt i sine lange sorte kjoler og ordnede sine planter, malerierne og alt det andet, hun måtte give sig til.

Hvorfor tænkte de så ikke det hele om igen? Når de ikke fik de satans børn, hvorfor solgte de så ikke stedet? Var det ikke en evig skuffelse, var det ikke bare en torn i øjet? Dér lå det med sine mange værelser, med sin store have, som nogen burde lege i. Voksede de sammen omkring det,

eller fjernede de sig fra hinanden, fordi det blev unævnligt, en sorg imellem dem, som de ikke kunne dele, og slet ikke med hinanden, fordi det var for trist, for uafvendeligt? Og hvad skulle ord alligevel kunne bruges til i den sammenhæng, når det nu ikke kunne være anderledes? Så blev det en stilhed imellem dem, noget usagt, som voksede, for det gør den slags. En tysthed. Eller måske en nænsomhed, en omsorg, en kærlig omgang med hinanden, som viste, at de vidste det, men ikke med ord, det lå mere i bevægelserne – og også de blev trægere med tiden. Måske blev det en stivnet sorg med tiden, der frøs dem fast i hver deres spor, så de ikke længere kunne række ud, ikke røre hinanden eller slippe fri.

De byggede huset, og nu hænger de som billeder inde i stuen, to halvgamle mennesker forevigtet og bundet til hinanden. Er det sådan, at det ikke at få børn, den fælles skuffelse, sorgen, binder mennesker mere sammen end opfyldelsen? Det blev måske en skæbne ikke at få børn i langt højere grad, end det ville have været at få dem.

– *Intermezzo* –

Therese siger: Det er aldrig nok. Man når aldrig på højde med sin skæbne. Sådan er det. Man får for lidt eller for meget, aldrig det rigtige, aldrig lige som det skal være. For mange eller for få børn, og efter det for få børnebørn; det holder aldrig op. Man tænker, at man kunne have været en anden, under andre omstændigheder, hvis bare – men det er løgn. Det var det, jeg vidste, da jeg lå det år med nedrullede gardiner, da jeg ikke ville andet end bare at ligge, da jeg svømmede rundt i mig selv uden at finde noget. Det holder aldrig op; man kommer ikke hjem. Man er en fremmed i sit eget liv, kender hverken sin mand eller sine børn, står op hver morgen og møder hver dag, som om det var den første, som om man ikke havde nogen forudsætninger for at forstå den, som om man ikke havde noget sprog, ingen måde at tilvænne sig noget som helst på. Men jeg stod op igen, gled ind i mine egne skridt, hankede op i min skygge, tog børnene på nakken; det bliver aldrig anderledes. Det er en rolle, jeg